

به نام خدا

روش تدریس در گروه کوچک

گردآوری اولیه: ملاحظه نیک روان مفرد
ویرایش و اصلاح نهایی: کمیته روش تدریس دانشکده پزشکی
فروردین 1393

مقدمه:

ویژگی های یادگیری فعال شامل موارد زیر است:

1. دانشجو از نقش یک شنونده ساده خارج شده، درگیر یادگیری می شود.
2. تاکید کمتری روی انتقال اطلاعات، و تاکید بیشتری روی توسعه مهارت ها و ایده های دانشجو وجود دارد.
3. دانشجو درگیر سطوح بالای تفکر در حیطه شناختی (کاربرد، تجزیه و تحلیل، ترکیب و ارزشیابی) می شود.
4. دانشجو درگیر فعالیت های یادگیری (نظیر خواندن، نوشتن، و بحث کردن) می شود.
5. تاکید زیادی روی بیان دانشجو از نگرش ها، ارزش ها، و تجارب اولیه او وجود دارد.

کیفیت آموزش در مقاطع آموزش عالی از اهمیت و توجه روزافزونی برخوردار است. با استفاده از روش های معمول آموزشی، سطح تعامل بین استاد و دانشجو بسیار پایین است. اما با به کارگیری روش های یادگیری فعال، دانشجویان از نقش های سنتی خود به عنوان گیرنده های غیر فعال خارج شده، یاد می گیرند که چگونه به کسب دانش و مهارت پرداخته، از آن در محیط های واقعی استفاده کنند. نشان داده شده است که در یادگیری غیر فعال توسط سخنرانی ها، توجه به سرعت کاهش می یابد. حتی اگر فرض بر این باشد که سخنرانی های ما دارای ویژگی های لازم و مناسب باشد، تحقیقات نشان می دهند که استفاده انحصاری از سخنرانی در کلاس، باعث توقف یادگیری دانشجویان می گردد. بعضی از محققین بازدهی یادگیرندگان را در 50 دقیقه سخنرانی مورد تجزیه و تحلیل قرار داده اند. آن ها نشان داده اند که بعد از 10 تا 20 دقیقه، توجه و دقت به سرعت افت می کند. بنابراین فرد یادگیرنده باید بخواند (جستجوی یک مطلب)، بنویسد (یادداشت برداری)، استدلال کند، بپرسد و یا درگیر حل مسئله شود.

روش تدریس در گروه کوچک

گروه های کوچک بهتر از گروه های بزرگ در ارتقای تفکر و توسعه نگرش ها و ارزش ها عمل می کنند. ویژگی عمومی این نوع تدریس آن است که در این نوع آموزش یک تیوتور با تعداد کمی از دانشجویان به صورت گروهی پیرامون یک موضوع یا حل یکمسئله کار می کنند. اثر بخشی این روش بستگی به مهارت و انگیزه استاد و دانشجو، و همچنین به چگونگی اجرای آن دارد.

* بحث در گروه کوچک چه مزایایی دارد؟

- استفاده از بحث در گروه کوچک مزایای زیر را به همراه دارد:
- توسعه مهارت تفکر انتقادی: دانشجو می آموزد که چگونه در یک محیط اجتماعی نظرات دیگران را نقد کند.
- ایجاد نگرش جدید: پس از بحث و تبادل نظر در دانشجو نگرش جدیدی نسبت به اهمیت موضوع مورد بحث ایجاد میشود
- به مشارکت گذاشتن عقاید: با توجه به اینکه هرکدام از اعضا از زاویه خاصی به موضوع نگاه میکنند در دانشجو درک عمیقتر و وسیعتری از موضوع بدست می آید.
- بازانديشی¹ (Reflection): دانشجو فرصت میابد در روش حلی که برای مسئله اتخاذ کرده بازنگری نماید. باز اندیشی برای ایجاد نگرش حرفه ای و حتی فردی دانشجویان اهمیت بسیار دارد.
- تجربه: در این روش دانشجو شیرینی دستیابی به یک راه حل صحیح برای مسئله را تجربه میکند.
- دستیابی به این مزایا بستگی به مهارت های تیوتور و دانشجویان دارد.

* اندازه گروه چه قدر باید باشد؟

- در یک گروه کوچک حضور حداقل سه نفر الزامی است. هر چقدر تعداد اعضا در یک گروه کوچک افزایش میابد منابع ارائه دانش افزایش میابد ولی به همان میزان امکان تبادل نظر و در گیری همه اعضا در بحث کاهش میابد. عملاً در گروههای بالای 20 نفر مزایایی که برای یادگیری در گروه کوچک مورد انتظار است بدست نمی آید. تعداد مطلوب برای یادگیری در گروه کوچک بین 6 تا 8 نفر است.
- همچنین می توان گروه های بزرگ را در کلاس به گروه های کوچکتر تقسیم نمود.

مهارت های مورد نیاز برای یادگیری در گروه کوچک کدام است؟

مهارت های اصلی بحث در گروه کوچک عبارتند از :

¹-reflection

الف) پرسیدن سوال: جهت شروع، ادامه و جهت دهی بحث
 ب) گوش دادن: باید به صورت Active listening باشد که متعاقبا تعریف خواهد شد.

ج) پاسخ دادن: به گونه ای که دانشجو را تشویق نموده و از استرس او بکاهد.

د) توضیح دادن: جهت بیان ارتباط بین مطالب که منجر به درک بهتر گردد.

این مهارت ها مبنای توسعه کار گروهی و یادگیری مشارکتی را فراهم می سازد و در صورت تداوم، ممکن است به توسعه توانمندی های ارتباط با بیمار و همکار نیز کمک کند.

آمادگی تیوتور و دانشجو، همچنین چگونگی آغاز و پایان کار در گروه بسیار مهم است. مهم ترین مسئله تسلط روی زمان به کارگیری هر یک از مهارت های یاد شده است.

مهارت های شناختیدانشجویان	مهارت های تیوتورودانشجویان
درک	سوال پرسیدن
تفکر نقادانه	گوش کردن
استدلال	پاسخ دادن
حلمسئله	توضیح دادن
تصمیم گیری	آماده سازی
تفکر خلاق	آغاز و ختم جلسه

ممکن است منجر شود به ←

الف) مهارت پرسیدن سوال:

استفاده ماهرانه از سوالات یک ابزار بالقوه برای شروع، ادامه و جهت دهی صحبت در گروه کوچک است. سوال ممکن است در یک گروه کوچک به سه منظور پرسیده شود:

- برانگیختن انگیزه و کنجکاوی در رابطه با یک موضوع
- ارزیابی سطح دانش فراگیران
- تشویق به تفکر نقادانه

انواع سوالات:

طبقه بندی سوالات راه مفیدی برای درک این مطلب است که چه سوالاتی را در چه موقعیت هایی باید به کار برد. این طبقه بندی شامل موارد زیر است:

- 1- کوتاه پاسخ - گسترده پاسخ narrow – broad
- 2- یادآورنده - تفکر زا recall – thought
- 3- مغشوش - واضح confused – clear
- 4- تشویق کننده - تهدید کننده encouraging – threatening
- 5- سوالات فعال کننده ذهن
- 6- سوالات کاوشگرانه

1- سوالات کوتاه پاسخ - گسترده پاسخ:

- سوالات کوتاه پاسخ در شکل معمول خود نیازمند یک پاسخ مختصر و واقعی بوده، و فقط یک پاسخ صحیح دارد. این سوالات اجازه کنترل بحث را به تیوتور می دهد. اما اگر به طور مکرر استفاده شود، می تواند مانع ادامه بحث گردد. مثلا این سوال که: شایعترین علت احتباس حاد

ادارای در مردان بالای 50 سال کدام است؟ فقط یک پاسخ صحیح دارد و نیازمند هیچ توضیح اضافی نیست.

- سوالات گسترده پاسخ، نیازمند پاسخ وسیع تری بوده و پاسخ ها به اشکال مختلف ممکن است ارائه شود. این سوالات معمولاً با کلمات چرا، چه و چه طور آغاز می گردد. مثلاً این سوال که داروی فنوباربیتال در کنترل صرع چگونه عمل میکند؟ میتواند منجر به شروع بحث در گروه گردد.
- سوالات باز نسبت به سوالات بسته فرد را بیشتر به بیان عمیق عقاید، نگرشها و احساسات ترغیب می نماید.
- سوالات باز به فراگیران اجازه میدهد تا بر آموخته های خود تسلط کاملتری پیدا کنند.
- گاهی تیوتور یک سوال گسترده پاسخ را مطرح کرده و پاسخهای دانشجویان را تا رسیدن به پاسخ مورد نظر خود رد می کند. این شکل استفاده از سوالات را، به بازی "حدس بزنید من دارم به چی فکر می کنم" تشبیه کرده اند و البته ممکن است به میزان زیادی انگیزه دانشجویان را نیز از بین ببرد. در اینگونه موارد بهتر است تیوتور پاسخ صحیح را از درون پاسخهای ناکامل دانشجویان پیدا کند و در خصوص پاسخهای غلط توضیح دهد.

2- یادآورنده - تفکر زا :

بلوم (1965) و نیز اندرسون و کرانول (2001) 6 این سوالات را از سطح یادآوری اطلاعات گذشته، تا ابراز عقیده در مورد اعتبار و کیفیت ایده ها طبقه بندی کرده اند.

- سوالات یادآوری می تواند برای شروع بحث، ارزیابی سطح دانش و شروع بحث و روند تفکر دانشجویان مفید باشد.
- سوالات سطوح بالاتر شناختی می تواند به دستیابی دانشجویان به سطوح عمیق تر دانش کمک کند. اما این نوع سوالات تنها در 20٪ کلاس ها به کار می رود. شاید علت استفاده کمتر از آن ها این باشد که تیوتور انتظار دارد که سوالات به طور خود به خود و از دل بحث ها بیرون بیاید.
- برای آن که سوالات، دانشجویان را به تفکر وادارد، باید در مورد سوالاتی که قرار است پرسیده شود فکر و برنامه ریزی شود.

3- سوالات مغشوش - واضح :

- سوالات واضح معمولاً مختصر، مستقیم و کاملاً مرتبط با زمینه درس هستند.
- سوالات مغشوش ممکن است حاوی یک سری جملات اضافی به جای توضیح بیشتر باشد که باعث گنگ شدن سوال می گردد. گاهی هم زمینه طراحی سوال گنگ و نامشخص است.
- همچنین پرسیدن دو یا چند مورد در یک سوال باعث مغشوش شدن آن می گردد.

4- تشویق کننده - تهدید کننده :

- سوال ممکن است به شیوه ای مطرح گردد که دانشجو را ترغیب، و یا مانع پاسخ دادن او شود.
- به طور معمول باید تلاش شود که برای تسهیل بحث، سبک سوالات تشویق کننده به کار گرفته شود. این به معنی آسان گرفتن سوال نیست. بلکه باید به لحن صدا، طرز ایستادن و گویه های مختلف یک عبارت توجه

گردد و دقت شود که عبارات مختلف یک سوال می تواند از سوی شنونده، تفکر برانگیز یا تهدید کننده تلقی گردد.

5- سوالات جهت دهنده ذهن:

- این سوالات، نکات کلیدی و اطلاعات تکمیلی را در اختیار دانشجویان قرار می دهد.
- زمانی که به دنبال سوال اولیه پاسخ مناسبی دریافت نشده باشد، تیوتور می تواند از این سوالات استفاده کند تا دانشجویان بتوانند به پاسخ قابل قبول دست پیدا کنند.

6- سوالات کاوش گرانه:

- این سوالات معمولاً دانشجویان را به پاسخ عمیق تر در مورد موضوع مورد بحث تشویق می کند و اغلب می تواند تفکر را تحریک نماید.
- این سوالات نیازمند کسب شواهد بیشتر هستند. مثلاً: بر اساس چه شواهدی این ادعا را می کنی؟
- این سوالات همچنین ممکن است به منظور شفاف سازی به کار گرفته شود. مثال: می توانی یک مثال برای موردی که گفتی بزنی؟ آیا همیشه این موضوع صادق است؟ می توانی نقطه نظر دیگری را ارائه کنی؟
- ارتباط دادن یا گسترش سوالات ممکن است دانشجویان را وادار کند که پاسخ های بیشتری بسازند. مثال: آیا هیچ ارتباطی بین گفته شما و آن چه که دوستتان که قبلاً بیان کرد وجود دارد؟ آیا نظر شما تکمیل کننده صحبت های ماست یا آن را به چالش می کشد؟
- سوالات کاوش گرانه می توانند به عنوان یک تمرین محسوب شوند که به دانشجویان کمک می کند که پیوستگی و تسلسل مطالب را در کل مطلب بیابند.

در آماده سازی یک جلسه بحث گروه کوچک مطلوب است که سوالاتی را که می خواهید پرسید از قبل آماده نمایید:

- بهتر است ترکیبی از انواع سوالات مذکور به کار گرفته شود
- بهتر است روی توالی سوالاتی که باید پرسیده شود، فکر و برنامه ریزی صورت گیرد.
- البته باید در اجرا، انعطاف پذیری و آمادگی برای دادن تغییرات در صورت لزوم وجود داشته باشد.
- ممکن است دانشجویان نیز سوالاتی را در مقابل مطرح کنند. در این مورد نیز بهتر است از قبل برنامه ریزی شود.
- بهتر است تیوتور در طول تدریس با سوالاتی دانشجویان را ترغیب نماید تا نظرات متفاوت یا مخالف خود را مطرح نمایند.

درجه بندی عمق سوالات:

سوالات را می توان از نظر عمق در 4 گروه قرار داد:

1- سوالاتی که باعث برقراری ارتباط می شوند: سوالاتی هستند که در ابتدای جلسه و به منظور برقراری ارتباط دانشجویان با موضوع مطرح می شود. این سوالات صرفاً سوالات ساده ای هستند که اغلب دانشجویان به آن پاسخ می دهند. به همین دلیل کم خطر و امن هستند. به آن ها سوالات یخ شکن icebreaker نیز می گویند.

2- سوالاتی که به بحث منجر می شوند: این سوالات بحث برانگیز بوده، گروه را به جنب و جوش و فعالیت ذهنی می اندازد.

- 3- سوالاتي که باعث بازاندیشي مي شود: این سوالات باعث مي شوند که دانشجو در آموخته هاي خود بازنگري کند. مثلا: آیا منظور شما این است که.....؟
- 4- سوالاتي که به ارزیابي جلسه مي پردازد: توسط این سوالات مي توان جلسه را جمع بندي نمود. مثلا: به نظر شما با توجه به بحث هايي که مطرح شد، به چه نتایجي رسیدیم؟

(ب) مهارت گوش دادن:

- گوش دادن در گروه کوچک کار بسیار مهمي است. باید تلاش گردد که آن چه گفته مي شود و نیز **معاني پشت آنبه** خوبی شنیده شود.
- همه اعضاي گروه باید گوش کنند، اما تیوتور بیش از دیگران در این زمینه مسئولیت دارد. او باید تمام مطالبی را که گفته مي شود به خاطر بسپارد و در مواقع ضروري به دانشجویان یادآوری کند که چگونه مفاهیم را باهم مرتبط سازند. این کار مي تواند تداوم بحث را افزایش دهد.
 - باید در نظر داشت که لحن صدا و حالات صورت، خود نشان دهنده معاني پنهان در جملات است. بنابراین تنها گوش کردن به کلمات کافی نیست. بلکه باید به لحن صدا و حالات صورت نیز توجه نمود.
 - اگر اجازه دهید که دانشجویان در مرکز بحث باشند، فرصت بیشتری برای گوش دادن و به خاطر سپردن آن چه که بیان مي شود دارید.

سطح مختلف گوش دادن عبارتند از:

تعریف	سطح
<ul style="list-style-type: none"> - همان گوش دادن ساده و بدون دقت است. - این شیوه معمولا زمانی که خسته یا پریشان هستیم اتفاق مي افتد. 	سطحي skimming
<ul style="list-style-type: none"> - گوش کردن برای دریافت کلیات مطلب است. - اغلب زمانی که گوینده جزئیات زیادی را ذکر مي کند ضروري است. 	کاوشگرانه surveying
<ul style="list-style-type: none"> - گوش کردن به منظور طبقه بندي کردن محتوا است. 	طبقه بندي کننده sorting
<ul style="list-style-type: none"> - گوش کردن برای پیدا کردن نکته خاص است. - مثلا آیا دانشجو به نکته مورد نظر اشاره کرد؟ 	جستجو گرانه searching
<ul style="list-style-type: none"> - گوش کردن دقیق با هدف درک منظور گوینده است. این هدف اغلب با دقت نحوه بیان و حالت چهره حاصل میگردد. 	بررسی کننده studying

(ج) مهارت پاسخ دادن:

پاسخ به نظرات دانشجو باید به گونه اي باشد که دانشجو را تشویق کند و بحث را پیش ببرد. این موضوع مهارت پیچیده اي است که باید آموخته شود. دانشجویان اغلب در مورد صحبت کردن در گروه استرس دارند. واکنش مثبت تیوتور به نظرات دانشجویان، مي تواند به تشکیل جوي امن و بدون ترس از انتقاد کمک کند.

- شاید برخورد مثبت با پاسخ غلط دانشجو مشکل به نظر برسد، اما می توان از مشارکت دانشجو قدردانی کرد. مثال: ممنونم که این پاسخ را دادید، چون ممکن است دانشجویهای دیگر هم چنین اشتباهی را داشته باشند...

- می توان با بی نظمی و شلوغیهای دانشجویی نیز با شیوه ای مناسب مقابله کرد. اما همیشه باید به خاطر داشت که **با بی نظمی و شلوغی و نه با دانشجو** برخورد شود.

اغلب پاسخ تیوتور به سوالات بعدی منجر میگردد. در چنین مواقعی وقتی تیوتور ترجیح میدهد دانشجو کنترل بحث را در دست گیرد میتواند از فرم دیگری از پاسخها استفاده کند. این پاسخ ها شامل بازتاب به گذشته (reflecting back)، ارزیابی درک (perception checking)، نقل قول (paraphrasing) و سکوت (silence) است.

➤ بازتاب به گذشته: در این روش تیوتور آنچه از دانشجو شنیده است را مجدداً تکرار میکند. این روش دانشجو را تشویق میکند در خصوص مطالب بیان شده توضیح بیشتری ارائه کند و باعث شفافیت بیشتر موضوعات مطرح شده میگردد.

➤ ارزیابی درک: تیوتور درک خود را از آن چه دانشجو گفته است بیان می کند. مثلاً می گوید: من فکر می کنم که آن چه شما گفتید به این معنی است که... این عبارت کمک می کند که افکار دانشجویان روشن و شفاف گردد. اگر آن ها بخواهند درک تیوتور را از پاسخ خود تصحیح کنند، در واقع باید به تجزیه و تحلیل بپردازند و فکر خودشان را از آن چه تیوتور می پندارد متمایز سازند. این رویکرد زمانی که ایده های پیچیده مورد بحث قرار می گیرند می تواند بسیار مفید باشد و درک را افزایش دهد. اعتمادی که در این فضا ایجاد می شود می تواند دانشجو را تشویق به مشارکت بیشتر در بحث نماید.

➤ نقل قول کردن: شبیه بازتاب به گذشته است اما تیوتور کلمات خودش را به کار می برد. این روش کمک می کند که بحث دقیق تر انجام گیرد. برای مثال ممکن است تیوتور پاسخ های ارائه شده را با به کار گیری کلمات تکنیکی مناسب دوباره بیان کند. مثلاً زمانی که دانشجو میگوید در کلیه بیماران غده ای است که باید خارج شود، تیوتور میگوید: بله پس شما فکر می کنید که این یک تومور کلیه است و باید نفرکتومی صورت گیرد.

➤ سکوت: وضعیتی است که طی بحث گروهی بسیاری از تیوتور ها از وجود آن ناراحت هستند. زیرا این تمایل همیشه وجود دارد که در پاسخ به پیشنهاد دانشجویان بی درنگ پاسخی داده شود تا سکوت حاکم بر بحث نشود. اما سکوت می تواند جنبه مثبتی برای یک بحث باشد. نشان داده شده است که سکوت یادگیری دانشجو را افزایش می دهد و زمانی را برای بازاندیشی و تفکر بر روی ایده های جدید در اختیار آن ها قرار می دهد. معمولاً در این موارد از عبارتی نظیر (بیایید است یک دقیقه در مورد این موضوع فکر کنیم) استفاده میشود.

➤ دانشجویان را می توان با روش های مختلفی تشویق کرد که به یکدیگر پاسخ بدهند. یک روش ساده این است که به دانشجویان گفته شود که باید پاسخ دانشجوی دیگر را دنبال کرده و به پیشنهاد او پاسخ دهند. این فرصتی است برای تمرین دانشجویان که چگونه به یک دیگر پاسخ دهند. برای مثال موضوعی که مورد اختلاف است طرح می شود: آیا پزشک باید به بیماری که خود کشی کرده است کمک کند؟ سپس از دانشجویان خواسته می شود که نظرات خود را بر روی نظرات دانشجوی قبلی بنا نموده و به او پاسخ دهند.

د) مهارت توضیح دادن.

توضیح مناسب باعث میشود دانشجو درک بهتری از موضوع پیدا کند. درک زمانی اتفاق می افتد که ارتباطات جدید بین مطالب مرتبط که تا کنون پنهان بوده، آشکار شود. توضیح دادن بهتر مهارتی است که با تمرین ایجاد می گردد.

یک توضیح موثر باید دارای ویژگیهای زیر باشد:

1. روشن و واضح باشد.
2. نکات مهم و کلیدی با بکار بردن لحن مناسب مورد تاکید قرار گیرد.
3. از مثالهای شفاف و مناسب استفاده شود.
4. مطالب باید به صورت سازمان یافته بیان شود.
5. همراه با ارائه بازخورد به دانشجو باشد.

- زمان توضیح دادن اهمیت دارد. اگر خیلی زود توضیح داده شود ممکن است گروه غیر فعال شود. بهتر است توضیح، تا بعد از این که گروه تلاش خود را برای انجام وظیفه مورد نظر به کار گیرد، به تعویق افتد. مثلا توضیح به عنوان بخش پایانی جلسه می تواند موثر باشد.
- لازم است که توضیح موضوعات کلیدی که انتظار می رود در یک جلسه مطرح شوند، قبلا آماده گردد. خصوصا بهتر است مفاهیمی که درک آن برای دانشجویان مشکل است، در این برنامه ریزی در نظر گرفته شود.

برنامه ریزی بحث گروه کوچک

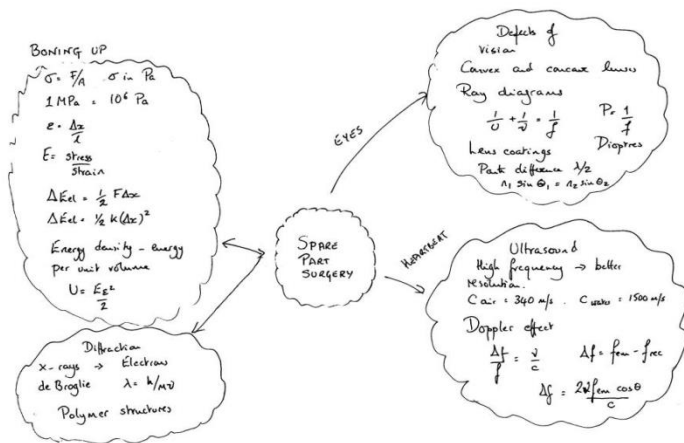
آماده سازی :

یکی از نکات کلیدی برای یادگیری بهتر در گروه کوچک، آماده سازی آن است. سوالات زیر میتواند راهنمای آماده سازی بحث در گروه کوچک باشد:

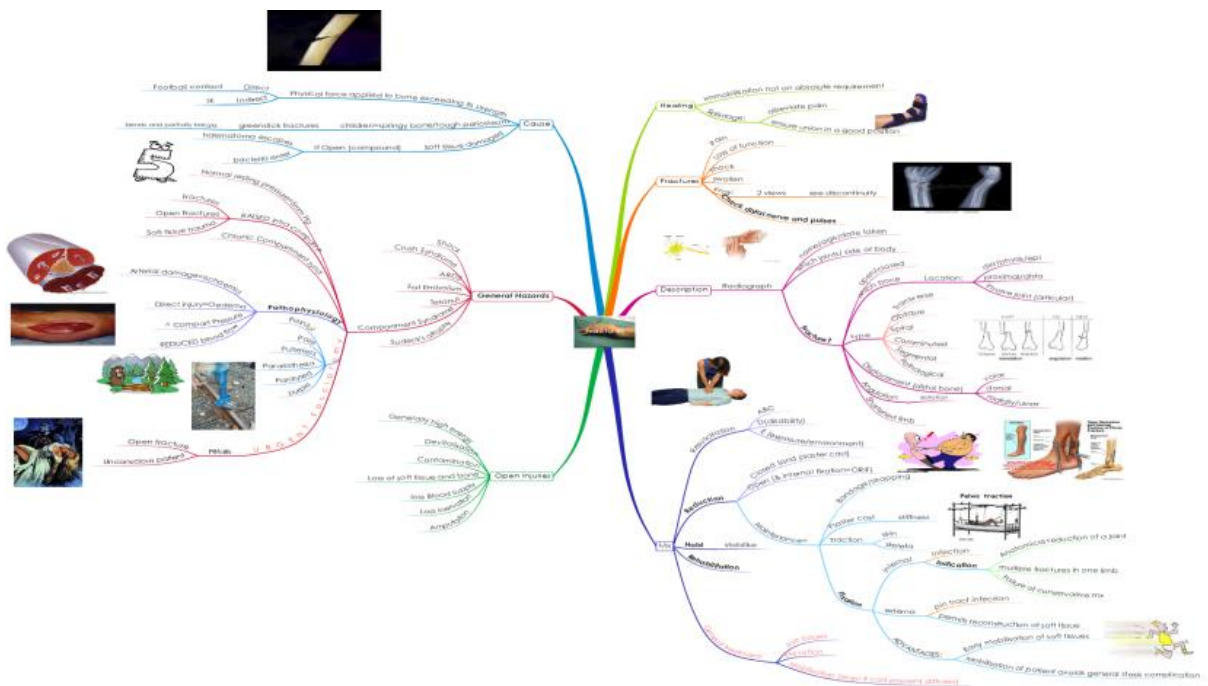
- 1- می خواهیم دانشجو چه چیزی را یاد بگیرد؟
 - 2- می خواهیم چگونه آن را به او یاد دهیم؟
 - 3- چگونه مطمئن شویم که موضوعات مورد نظر را یاد گرفته شده اند؟
- ممکن است قبل از پاسخ به سوال 1، برنامه ریزی از سوال 2 یا 3 شروع شود، زیرا برنامه ریزی در گروه کوچک همیشه دارای نظم و ترتیب نیست. مثلا یک گروه ممکن است در جلسه قبل تعامل مثبتی نداشته باشند، و تیوتور بخواهد در مرحله اول پویایی گروه را افزایش دهد. لذا اولین کوشش او بر روی این مسئله بوده و سپس بر روی طراحی برای دستیابی به اهداف متمرکز می شود. برای اینکه بتوانیم به سوالات فوق به صورت مناسبی پاسخ دهیم بهتر است از قبل نقشه ذهنی خودمان را ترسیم نماییم.

نقشه ذهنی:

برای تهیه نقشه ذهنی میباید بر روی یک صفحه، عنوان جلسه در مرکز نوشته شود و سپس زیر مجموعه هایی از عناوین یا سوالات پیرامون آن نوشته شود.

در مرحله دوم باید این نقشه را منظم کرد و تلاش نمود که عناوین مشابه در کنار یکدیگر قرار گرفته و به صورت شاخه ای دسته بندی شوند.

باید سوالات اساسی مرتبط با هر عنوان را مشخص نموده و در اطراف عنوان اصلی نوشت. این بدان معنی نیست که همه این سوالات باید از دانشجویان پرسیده شود. اما با کمک آن ها می توان بحث گروه کوچک را پیش برد. پس از طراحی نقشه ذهنی باید وظیفه دانشجویان و تیوتور در حین جلسه مشخص شود. سوال اصلی که در این زمان باید پرسیده شود این است که چگونه می خواهیم این مطالب را به دانشجویان آموزش دهیم.

آغاز جلسه opening

آغاز یک جلسه گروه کوچک از آن جایی که روند ادامه جلسه را تعیین می کند، بسیار مهم است. برای یک گروه که قرار است مدتی با هم کار کنند آغاز

- اولین جلسه بسیار با اهمیت تر است. زیرا در این زمان است که روابط درون گروهی شکل گرفته و آمادگی برای انجام وظایف ایجاد می شود.
- هر چند مرور کوتاهی بر مطالب جلسات قبلی میتواند آغاز مناسبی باشد، اما اغلب ممکن است گروه را منفعل کرده و ادامه بحث و مشارکت فراگیران را دشوار سازد.
- یک روش جایگزین، شروع بحث روی موضوع مورد نظر در گروه های کوچک 2 تا 3 نفری است. حسن این کار آن است که دانشجویان را از همان ابتدا درگیر بحث نموده، یک محیط بدون تهدید را فراهم می آورد. دانشجویان در این حالت نظرات خود را بیان نموده، اعتماد کافی برای صحبت کردن پیدا می کنند. در ضمن این کار تشویقی برای اعضای ساکت گروه، جهت مشارکت در ادامه بحث است.
- بهتر است بحث با سوالات ساده تر در زمان کوتاه تر آغاز شود و سپس به تدریج بر پیچیدگی، وسعت و زمان بحث افزوده گردد.
- برای شروع جلسه اول در یک برنامه چند جلسه ای راهنمایی وجود دارد که بر اساس حروف اول لاتین آنها REST نامگذاری شده است.
- R:** شکل گیری رابطه مناسب بین اعضای گروه. (raport)
- E:** بیان انتظارات متقابل از نقش تیوتور و دانشجویان (expectations)
- S:** تبیین چهارچوب برنامه دوره (structure)
- T:** تعیین تکالیف مرتبط و مناسب برای افراد گروه و دریافت بازخورد جهت اطمینان از فهم درست تکالیف مشخص شده. (task)
- در انتهای opening گروه باید به درک مشترک و درستی از آنچه قرار است در دوره به آن پرداخته شود برسد.

ختم جلسه closing:

- یک شیوه موثر برای ختم جلسه، ارائه خلاصه ای از نکات کلیدی جلسه، بیان سوالات حل نشده و برجسته کردن ارتباطات مهم که در بحث مشخص شده اند، میباشد.
- خلاصه کردن برای فهم بهتر کلیدی است. اما لازم است به آن چه برجسته و یا حذف می شود بسیار توجه نمود.
- تشکر از گروه برای مشارکت و اشاره به آن چه که گروه به آن دست یافته، برای ایجاد اعتماد به نفس خوب است. این رویکرد احتمال افزایش مشارکت را در بحث های بعدی در جلسات آینده افزایش می دهد.

اشتباهات شایع در گروه کوچک:

اشتباهات رایجی که در کارگاه های گروه کوچک اتفاق می افتد شامل موارد زیر است:

- زیاد صحبت کردن تیوتور
- مشارکت کم اعضا
- تیوتور محور بودن کلاس (در حالی که باید دانشجو محور باشد)
- هدایت بحث توسط تعداد کمی از دانشجویان
- سطحی بودن بحث
- زیاد بودن تعداد سوالات

- طراحی سوالاتی که فقط در سطح یادآوری باشد
- عدم تمرکز بحث روی یک موضوع خاص
- تنوع کم فعالیت ها در یک جلسه
- آمادگی کم دانشجویان
- بازخورد کم یا نامناسب به دانشجویان
- استفاده کم یا نامناسب از وسایل کمک آموزشی
- عدم توانایی یا عدم اشتیاق تیوتور به پاسخ دادن به سوالات
- تلاش کم برای این که دانشجویان خود به سوالات خویش پاسخ دهند.

یکی از محدودیت های شایع بحث در گروه کوچک این است که هر دانشجو نقطه نظر خود را که احتمالاً دارای ارتباط کمی با بحث های جاری در گروه است، دنبال کرده (collective monologue) یا بحث گروهی به بحثهای فردی تبدیل شود، و یا یک سری سوالات و پاسخ هایی بین یک دانشجو و تیوتور رد و بدل گردد.

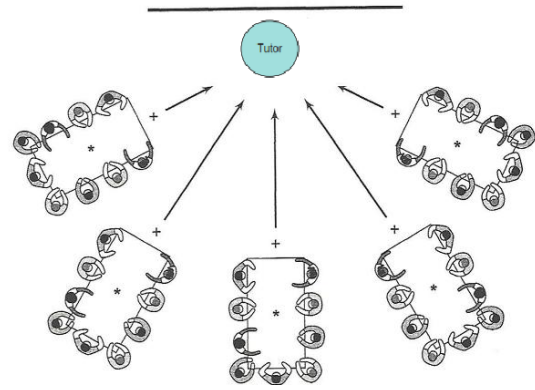
روش های تسهیل بحث در گروه کوچک:

- روش های ساده و موثر متعددی وجود دارد که توسط آن می توان دانشجو را به صحبت کردن تشویق نمود. این روش ها عبارتند از :
- ترتیب قرارگیری صندلی ها و نشستن اعضا
- زمان دادن برای فکر کردن
- گروه وزوز Buzz group
- گروه گلوله برفی (snowball group (pyramiding)
- گروه های متقاطع (cross-over group (jigsaws)

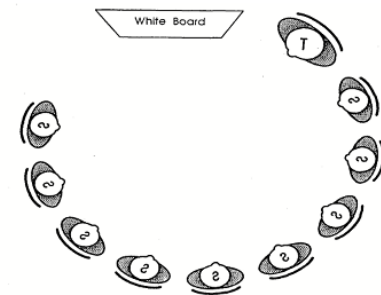
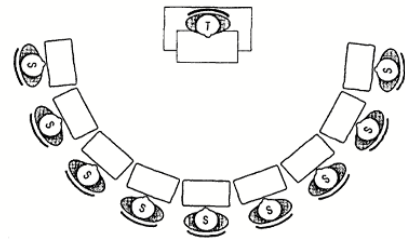
به جز طرز نشستن سایر روشها مبتنی بر کوچکتر کردن گروه جهت تسهیل مشارکت در بحث و کاهش نگرانی از صحبت در حضور تیوتور است.

1- چیدمان صندلی ها و نشستن اعضا در جلسات گروه کوچک:

- مطالعات متعددی نشان میدهد که ترتیب نشستن اعضای گروه بر نوع تعامل تاثیر می گذارد:
- تعامل به شدت تحت تاثیر جهت نگاه ها است. بر این اساس به سادگی می توان تاثیر چینش صندلی ها را بر روی نحوه تعامل گروه پیش بینی نمود.
- نگاه تیوتور به یک دانشجو میتواند محرک مناسبی برای مشارکت او در بحث باشد.
- موانعی نظیر وجود یک میز بزرگ می تواند مانع تعامل شود.
- برای گروه های بزرگ چینش نعل اسبی ساختار مفیدی است، زیرا اجازه می دهد دانشجویان با یکدیگر در گروه کوچک، با یا بدون حضور تیوتور بحث کنند. در عین حال اجازه بحث در گروه بزرگ را فراهم می کند. (شکلها با ذکر شماره در متن آورده شود)

The horseshoe for larger groups.

2- زمان دادن براي فکر کردن:

فکر کردن زمان می برد و اگر هدف این است که دانشجویان فکر کنند، باید پس از طرح مشکل یا پرسیدن سوال، به همه دانشجویان زمانی برای فکر کردن و نوشتن تفکراتشان داده شود. مثلاً باید این گونه مطرح کرد که: قبل از این که بحث کنید، اول فکر کنید و بنویسید. سکوت وسیله خوبی جهت ایجاد زمان برای تفکر، برای بسیاری از دانشجویان است.

3- گروه پچ پچ دونفره (Buzz group)

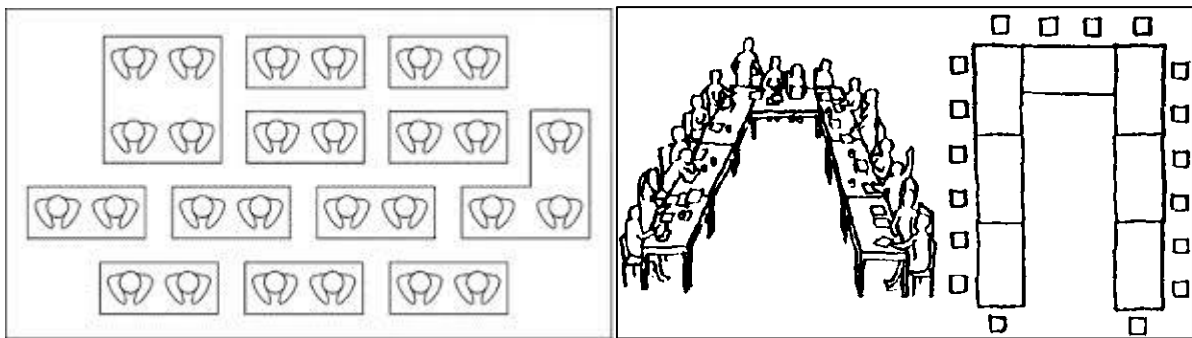
زمان تفکر می تواند با یک پچ پچ دو نفره در گروه پیگیری شود. در این مرحله دانشجویان دو به دو با یکدیگر وارد بحث می شوند.

- تیوتور ممکن است بحث را نظاره کند و یا سرزده به پچ پچ افراد گوش داده و مداخله نماید. اما معمولاً به طور فعال وارد بحث نمی شود.

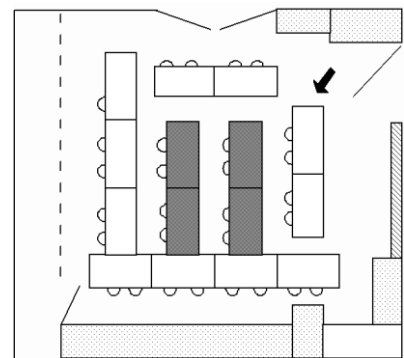
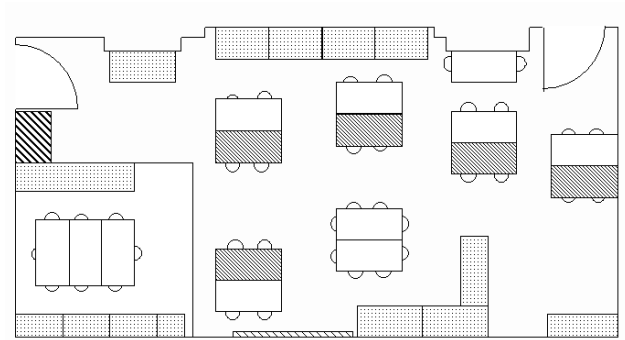
- معمولاً بدنبال پچ پچ دو نفره، ادامه جلسه با بحث جمعی (plenary discussion) پیگیری می شود. گاهی برای اینکه جلسه تکراری و خسته کننده نشود میتوان، بحث جمعی را اجرا نکرد و یا به طور خلاصه به آن پرداخت.

- ممکن است از هر گروه فقط یک نکته را سوال نمود و از دیگران خواست که اگر پیشنهادی دارند ابراز نمایند.

- می توان پیشنهادات را روی وایت بورد نوشت و خلاصه نمود تا در مرحله بعدی بحث با سوالات عمیق تر دنبال شود.

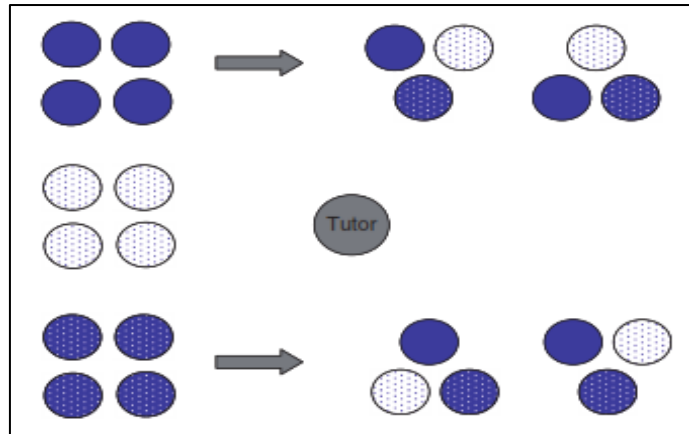
4- گروه گلوله برفی snowball group

دانشجویان در ابتدا گروه های دونفره را تشکیل می دهند (تقریباً مشابه گروه پنج پنج) و به بحث میپردازند. سپس دو گروه به هم پیوسته و گروه چهار نفره را تشکیل می دهند. ادامه کار بیش از چهار نفر معمولاً خسته کننده است و بهتر است برای جلوگیری از آن، با اضافه کردن اطلاعات و چالش ها، مشکل را هم زمان با افزایش تعداد پیچیده تر کرد.

5- گروه های متقاطع cross-over groups

- این رویکرد در گروه های بزرگ که مشکل مورد بحث، چند وجهی است مفید است.
- در مرحله اول هر یک از زیر گروه ها روی یک جنبه از موضوع بحث می کنند.
- در مرحله دوم اعضای زیر گروه ها در زیرگروه های جدید مشارکت نموده و هر فرد در زیرگروه جدید، تفکرات و مسائل طرح شده در گروه قبلی را با خود به همراه میبرد.
- این روش در جلسات گروه کوچک که زمان بیشتری به آن اختصاص داده شده قابل استفاده است.

باید در نظر داشت که استفاده از یک استراتژی کلی برای انتخاب روشهای مذکور لازم است زیرا استفاده بیش از حد و نابجا از این روشها باعث کاهش اثر بخشی آنها میگردد

روش های یادگیری در گروه کوچک:

- طیف وسیعی از روش های یادگیری در گروه های کوچک به کار می رود. روش های اختصاصی یادگیری در گروه کوچک عبارتند از :
 - سخنرانی کردن lecturing : از آن به طور مختصر برای تنظیم صحنه، شفاف سازی درک دانشجویان و یا خلاصه کردن آن چه آموخته اند استفاده می شود.
 - بحث گام به گام step by step discussion : توالی مراحل و طراحی سوالات، تحت کنترل تئوتور صورت می گیرد و بحث ادامه می یابد.
 - بحث آزاد free discussion : تئوتور دانشجویان را به صحبت آزاد تشویق می کند. حداقل مداخله توسط تئوتور صورت می گیرد. تئوتور ممکن است بحث را خلاصه نموده یا مسیر موضوع را تغییر دهد.
 - طوفان مغزی brain storming : از هر ایده جدیدی استقبال می شود. هیچ انتقادی صورت نمی گیرد.
 - ماهی گیری fish bowl : دانشجویان در حلقه داخلی روی یک موضوع بحث می کنند. مشاهده گرانی که در حلقه خارجی دور این گروه نشسته اند، آن ها را مشاهده می کنند.
- آشنا سازی شفاف مشاهده گران و بحث بر روی وظایف گروه ها ضروری است.

- ایفای نقش **role play** : برای توسعه مهارت های ارتباطی مفید است. لازم است نقش های مختصر که ساده و واقعی هستند در نظر گرفته شود. پیشنهادات تیوتور در رابطه با رفتار زنده افراد، یا بازخورد روی ویدئو های ضبط شده از آن ها، بر حساسیت کار می افزاید.
- گروه های بدون تیوتور : گروه بدون تیوتور به طور مستقل وظیفه خود را انجام داده و معمولاً کار در گروه بزرگ و با حضور تمام اعضا پیگیری می شود.
- نوشتن خود آموز یا تیوتور **tutorial** : تیوتور ها خودآموزهایی هستند که دانشجو پس از مطالعه آن به حل یک مسئله می پردازد. گاهی تیوتور را بعد از سخنرانی یا جلسات مروری می سازند که البته ممکن است مطالب آن کامل نباشد. جلسات مروری ممکن است جلساتی بعد از یک ویزیت از بخش، و یا بعد از مشاهده یک جامعه خاص باشد. ممکن است هدف از این تیوتور ها گزارش دادن، بازتاب دادن، و یا حل یک مسئله باشد. نمونه کلاسیک تیوتور ها ، **PBL** بر اساس رویکرد ماستریخی است. سوالات یا پاسخ های تعدیل شده راه مناسبی برای ساختارمند کردن تیوتور های حل مسئله هستند.

نقش ها و مسئولیت ها در گروه کوچک:

برای بهتر شدن روند یادگیری فعال لازم است انتظارات تیوتور و دانشجویان از یکدیگر روشن بوده و این خود در یک محیط حمایتی و مناسب ایجاد میگردد.

مسئولیتهای اصلی دانشجویان و تیوتور در گروه کوچک شامل بحث کردن، فکر کردن و تعمق روی تجربه های قبلی است.

*** ویژگی های تیوتور در چنین فضایی شامل موارد زیر است:**

- 1- تیوتور محیطی را فراهم می کند که در آن هر یک از دانشجویان به عنوان یک شرکت کننده فعال مطرح هستند و با گروه برای سوال کردن، مشورت کردن، بحث کردن، به نتیجه رسیدن و تجزیه و تحلیل در گیر یک کار علمی به روش حل مسئله می شوند.
- 2- تیوتوردانشجویان را برمی انگیزاند و اشتیاق آن ها را برای یادگیری در یک محیط امن، سالم و حمایتی پرورش می دهد و حس احترام متقابل را بالا می برد.
- 3- تیوتوردردرک فرهنگی و ارزش های متقابل را ترویج می دهد.
- 4- تیوتور دانشجویان را به قبول مسئولیت برای یادگیری خود تشویق کرده، خود را با نیاز های متفاوت همه دانشجویان تطبیق می دهد.
- 5- تیوتور با اداره موثر و کارآمد کلاس درس، سبب آرامش و نظم، و بروز رفتارهای منظم و مناسب دانشجو می شود.
- 6- تیوتور امکان استفاده برابر از تکنولوژی، فضای آموزشی، ابزار ها و زمان را برای همه دانشجویان فراهم می سازد.
- 7- تیوتورزمان موثری را جهت شرکت دانشجو در بحث، بررسی یک مفهوم و ایجاد ارتباطات معنی دار در اختیار دانشجو قرار می دهد.
- 8- تیوتور درس را طوری طراحی می کند که دانشجویان با شرکت فعال در بحث یاد بگیرند اشتباه کردن جزئی از فرایند یادگیری است.
- 9- تیوتور محیطی را فراهم می کند که در آن فعالیت دانشجو به عنوان یک ابزار یادگیری با ارزش، مورد تقدیر قرار گیرد.

* ویژگی های دانشجو نیز در چنین محیطی شامل موارد زیر است:

- 1- دانشجویان مسئولیت یادگیری خودشان را بر عهده می گیرند (مثل سوال کردن برای روشن سازی مسئله، یا استفاده از منابع اضافی در هنگام نیاز، جمع آوری مسئولانه اطلاعات، و ثبت مشاهدات مربوط به هم)
- 2- دانشجو فعالانه در کار شرکت کرده، کاملاً درگیر آن می شود و نشان می دهد که همکاری لازم را در رسیدن به اهداف یادگیری دارد.
- 3- دانشجو با سایر دانشجویان گروه همکاری می کند. دانشجویان مسئولیت ها را بین خودشان تقسیم کرده، یافته های علمی و مشاهدات هم را محترم می شمارند.
- 4- دانشجو حس موفقیت و اعتماد به نفس، و تمایل به اشتراک گذاشتن نتایج تحقیقات علمی و پژوهشی خود را با هم گروه هایش نشان می دهد.
- 5- دانشجو از چالشهای یادگیری نظیر رد و یا حمایت از یک ادعای علمی استفاده می کند.

عوامل تاثیر گذار بر پویایی (دینامیک) گروه:

- ویژگی های شخصیتی و رفتار تیوتور تاثیر به سزایی بر رفتار و عملکرد یک گروه دارد. برای مثال تیوتوری که دانشجویان را تحقیر میکند، مانع بحث و تفکر شده و اشتیاق دانشجو به موضوع را از بین میبرد.
- رفتار حمایت کننده تیوتور و ارائه راهنمایی و بازخورد میتواند اعتماد به نفس دانشجو را بالا برده و یادگیری بازاندیشانه را ترغیب کند.
- گروه هایی که نسبت به فرایند های یادگیری خود بازاندیشی دارند بهتر از گروه هایی که صرفاً بر انجام وظیفه متمرکز هستند عمل می کنند.
- گروه هایی که در آن ها همکاری بیشتر از رقابت دیده می شود موثرتر عمل میکنند.
- میزان دشواری وظیفه هم بر تعامل تاثیر می گذارد. یک وظیفه خیلی آسان یا خیلی سخت می تواند در سبب کاهش تعامل در گروه شود.
- وظیفه باید به طور شفاف توسط تیوتور تعریف شده و توسط دانشجویان درک شود.

مشکلات افراد در گروه ها:

- مشکلات بین افراد می تواند بر عملکرد گروه تاثیر بگذارد. خلاصه مشکلات بین فردی در گروه ها به شرح زیر است:
- افراد خنثی و بی تفاوت در گروه: شامل افرادی است که تلاش کمتری برای انجام وظیفه ای که گروه بر عهده آنان گذاشته است انجام می دهند. شاید این تلاش حتی از زمانی که به طور فردی هم عمل می کنند کم تر باشد.
 - دانشجویان ساکت: به ندرت صحبت می کنند. گاهی اوقات کاری را انجام می دهند. اطلاعاتی که به گروه می دهند غلط است.
 - دانشجویان پرخاشگر: توهین می کنند و یا با پرخاشگری با دانشجویان و تیوتور صحبت می کنند.
 - دانشجویانی که تصور میکنند همه چیز را می دانند: فوق العاده مطمئن به هر سوالی پاسخ می دهند. مخالفین حتی اگر تیوتور باشد را

تحقیق می کنند. گاهی واقعا دانش بالایی دارند، اما اغلب اطمینان آن ها از دانششان بیشتر است.

- دانشجویان گستاخ: رفتار آن ها غیر قابل قبول است. مثلا پاهایشان را روی میز می گذارند. به طور واضح تهاجم می کنند. تیوتور را نادیده می گیرند. به نظر می رسد این اعمال را برای تحریک و عصبی کردن تیوتور انجام می دهند.

- دانشجویان مسئولیت ناپذیر: دانشجویانی که در فعالیتهای گروه مشارکت نمی کنند. این افراد به خصوص اگر از آن ها خواسته شود که گزارش بدهند و یا ارائه ای برای گروه داشته باشند، مشارکت نمی کنند.

روش استاندارد برای مقابله با این اختلالات رفتاری وجود ندارد. اما به هر حال پیشگیری از بروز این مشکلات بهتر است. گروه را باید در همان مراحل ابتدایی تشکیل آن از مشکلات شایع آگاه کرد. تیوتور باید این سوالات را از خود پرسد:

1- آیا مشکل زمینه ای برای بروز این اختلال وجود دارد؟

2- آیا مشکل فردی است یا گروهی؟

3- آیا رفتار گروهی مهمتر است یا وظیفه ای که باید گروه انجام دهد؟

4- برای پیشگیری از چه استراتژی یا روشی می توان استفاده کرد؟

• قبل از تشکیل جلسه

• هنگام بروز مشکل

• صحبت خصوصی پس از جلسه

• یاد آوری مشکلات جلسه قبل

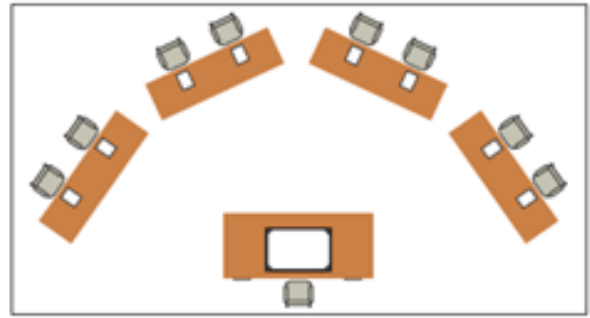
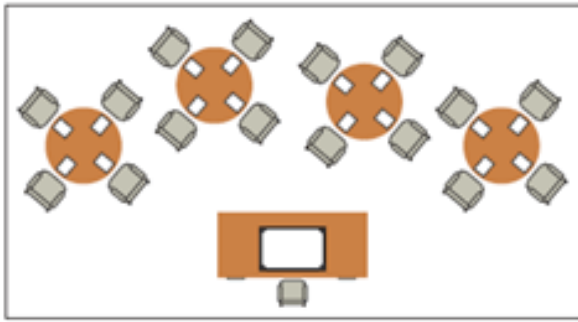
مثلا یک دانشجوی ساکت اگر می خواهد در جلسه بعدی سمینار بدهد، به حمایت ظریفی احتیاج دارد. باید او را تشویق به صحبت کردن نمود. در عین حال باید اشتباهات او را نیز تصحیح کرد. مثلا: خوب شد که شما این را گفتید، این مطلبی است که خیلی ها می گویند، ولی حقیقت این است که

ارزشیابی یادگیری در گروه کوچک:

ارزشیابی در گروه کوچک می تواند ارزیابی فرایند ویا ارزیابی دستاورد باشد. دستاوردهای دانشجویان با آزمون های عینی (مثل سوالات چند گزینه ای) قابل ارزیابی است. این نوع ارزشیابی ها معمولا دور از فضای واقعی یادگیری در گروه کوچک انجام می شود.

در صورت تصمیم به ارزشیابی فرایند آموزشی میتوان میزان مشارکت دانشجوی، میزان پیشرفت مهارتهای ارتباطاتی و مهارت های شناختی را بررسی کرد. این ارزشیابی ها را یا به صورت زنده و یا از طریق مشاهده ویدئوهای ضبط شده از گروه انجام می دهند. منبع اطلاعاتی ممکن است فراگیران، همکاران و یا تیوتور ها باشند.

	دستاوردهای آموزش
MCQ(multiple choice question), MEQ(modified essay question), EMI(extended matching items), نظر سنجی در مورد میزان رضایت دانشجویان	
چک لیستها، معیارهای درجه بندی، مصاحبه با فراگیران در خصوص چگونگی برنامه	فرایند آموزش

خلاصه :

- 1- یادگیری در گروه کوچک تعاملی بین دانشجو و تیوتور با هدف توسعه مهارت بحث و تفکر است.
- 2- شواهد نشان می‌دهد که یادگیری در گروه کوچک از جهت توسعه مهارت تفکر و نگارش و ارزش‌گذاری از گروه بزرگ بهتر است.
- 3- مهارت‌های مورد استفاده در تیوتور و دانشجویان از روش‌های اداره گروه کوچک مهمتر است. این مهارت‌ها شامل سوال پرسیدن، پاسخ دادن، گوش دادن، توضیح دادن و شروع و ختم جلسه است.
- 4- استفاده از روش‌های تسهیل‌کننده نظیر فرصت تفکر و گروه‌وز وز می‌تواند سبب تشوق دانشجو به بحث و نتیجتاً بهبود فرایند یادگیری گردد.
- 5- ایفای درست نقش‌ها و مسئولیت‌ها توسط تیوتور و دانشجویان روی پویایی گروه تاثیر قابل توجهی می‌گذارد.
- 6- توجه همزمان به تکلیف و وضعیت مناسب هیجانی گروه بسیار موثرتر از توجه تنها به تکلیف می‌باشد. وجود مشکلات بین فردی می‌تواند رسیدن به تکالیف مورد نظر را به صورت نا مناسب تحت تاثیر قرار دهد.
- 7- ارزیابی در گروه کوچک می‌تواند ارزیابی فرایند و یا ارزیابی دستاورد باشد.